

Teknik är Kul – Tur!

Teknik i böcker och på film

Epik och teknik

Teknik har en central roll i flera genrer inom litteraturen. Science fiction, självklart, spionhistorier som Bond och Bourne, liksom "faction" med författare som Arthur Hailey eller Desmond Bagley. Där är tekniken en integrerad del av den historia och den del av världen som författaren vill beskriva. "Bilstaden" av Arthur Hailey skildrar en hel storstad byggd kring bilindustrin, och Desmond Bagley lär ut allt om dykning i "Guldberget". Exempelen på sådana teknispäckade spänningsromaner är många.

Men även författare med ett fokus långt från tekniken visar ofta med tydlighet vilken attityd de har till teknik och till det moderna samhället. Författare av stora episka berättelser om magi, historia eller sex visar ofta mycket tydliga känslor inför teknik och vetenskap. Ofta handlar det om författare med ett stort inflytande på sina läsare, ett inflytande som bidrar till att skapa diverse subkulturer.

Dessa författares inflytande över människors uppfattning om teknik och naturvetenskap har nog ofta underskattats, eftersom den aspekten är så underförstådd. Titta bara på "Sagan om ringen", Tolkiens storslagna epos som blev början på en hel genre, fantasylitteraturen. Detta storverk om hjältar, skurkar och magi är läst av miljoner människor över hela världen. Böckerna har lagt grunden för en stor och etablerad subkultur, där den värdekonserverna filosofin i böckerna är en central del. Till och med flera ministrar i den nuvarande svenska regeringen är ivriga anhängare av magikern Gandalf och hans brödraskap.

I SAGAN OM RINGEN är det naturen som är god, medan alla industriella ansträngningar görs av onda och falska människor. När berättelsens värsta skurk avslöjar sitt rätta jag, gör han det genom att elda sina smedjor med en mängd vackra träd från en uråldrig skog. Det får han sedan ångra, när skogen slår tillbaka och bryter sönder hans borg med sina rötter.

Att just John Ronald Reuel Tolkien var negativ till modern teknik är kanske inte så konstigt. Hans mest dramatiska

upplevelser av teknik och modern organisation skedde under första världskriget, och han har själv konstaterat att "1918 hade jag förlorat alla mina närmaste vänner utom en". Inte så konstligt då, kanske, att hans böcker hyllar de människor (eller hobbitar) som ägnar sina dagar åt att odla tobak, bevista glada kvällar på byns pub och laga utsökta maträtter till sina tacksamma gäster. Men i sin romantiska och konservativa livsåskådning drar han all teknik över en kam, vilket kan tyckas lite synd. Nåja, ett undantag finns kanske. I slutet av historien försöker trädgårdsmästaren och hjälten Sam Gamgi att återställa den vackra och trädrika miljön i Fylke, som förröts av historiens skurkar. Då tar han hjälp av ett magiskt pulver som han fått av älvorna, som får träden att växa dramtiskt mycket snabbare. Lite modern bioteknik, om än förklädd i magisk kostym.

VILKEN BETYDELSE HAR TOLKIENS INFLYTANDE över ointresset för att studera naturvetenskap och teknik i Sverige och andra västländer i dag? Naturligtvis ska man inte överdriva den, alla läser inte Tolkien och alla som gör det tar inte in hela tankegodset. Teknikvärlden har väl dessutom varit dålig på sin egen marknadsföring. Men man ska inte heller bortse från betydelsen av episka böcker. Det faktum att flera tunga ministrar i vår alliansregering har varit djupt engagerade anhängare av den framstegsfientliga filosofin i Sagan om ringen kanske är mer oroande än vad man vill tro. Det finns tygfabrikanter och andra näringsidkare i Sverige som lever gott på de människor som ägnar sin fritid åt att leva i en mytisk forntid som hämtat sina grunder i Sagan om ringen. Bland dessa hämtar vi kanske inte så många civilingenjörer för framtidens näringsliv, känns det som.

Men det finns andra storslagna historier som är mer positiva till framsteg. En av de mest lästa är kanske "Aylasviten", eller "Grottbjörnens folk" som den första boken hette. Författaren till denna episka berättelse om människans utveckling heter Jean Auel. En amerikansk författarinna, >>

>> Epik och teknik – fortsättning

med rötterna i Finland (född Untinen), som tog examen i företagsekonomi och betalade studierna delvis som tekniskskribent och som ekonom hos Tektronix. När hon började skriva böckerna om Cro Magnon-kvinnan Ayla, var en av grundpelarna att historierna skulle vara tekniskt, naturhistoriskt och antropologiskt korrekta. Det är naturligtvis omtvistat bland akademiker om hon lyckats eller inte, men det är egentligen inte så viktigt för böckernas möjliga inflytande. Det samma gäller för en annan grundpelare i böckerna – att de handlar väldigt mycket om sex.

NEJ, BÖCKERNAS INFLYTANDE på sina läsare, förutom det rena underhållningsvärdet, är snarare att Jean Auel skildrar teknisk utveckling som något positivt. Ayla visar sig vara

otroligt kreativ, och uppfinnar själv bland annat synålen och den hästdragna släpan. Stenåldersklanen som hon flyttar in hos har behov av ny teknik, klanledaren är öppen för nya idéer och klanen lever på en plats där det finns en del bra konstruktionsmaterial. Klanledaren är en nyckelfigur, han välkomnar människor som är annorlunda och som tänker på nya sätt. Jag vet inte hur korrekt den bilden är av en politisk ledare under istiden, den uttrycker väl mer av Jean Auels åsikt om hur politiska ledare (och föräldrar!) ska vara än den bygger på historiska fakta. Men samtidigt, hur skulle världen ha kommit framåt i utvecklingen om sådana ledare inte hade fått bestämma.

Kanske skulle vi satsa på en regering med Jean Auel-entusiaster i stället? ■